

Echt gebeurd!

Helden van dichtbij

Tien mensen uit Nederland die God
volgden

10 ware verhalen

WIM KAMPHORST

ECHT GEBEURD!

Helden van dichtbij

Tien mensen uit Nederland die God volgden

WIM KAMPHORST

Inhoud

Voor jou	2
Anna Maria van Schurman: de student achter het gordijn	4
Ottho Heldring: de dominee die een put liet graven	12
Johannes de Heer: de orgelman en de tekst op de muur	19
Gerrit en Wilhelmine Polman: drie woorden op een steen	26
Corrie ten Boom: het geheim achter de linnenkast	33
Alida Bosshardt: de majoor en de prinses in vermomming	40
Hebe Kohlbrugge: de vrouw die goedemorgen zei	48
Diet Eman: de regenjas van plastic	56
Anne van der Bijl: de smokkelaar met de blauwe Kever	64
Jan Zijlstra: kan God ook een slager gebruiken?	71

Echt gebeurd! Helden van dichtbij

© 2026 Wim Kamphorst

Stichting (F)Luister Nederland

Bijbelteksten zijn overgenomen uit de Herziene Statenvertaling

© 2010 Stichting HSV.

Alle rechten voorbehouden.

De verhalen in dit boek zijn gebaseerd op de boeken van Wim Kamphorst voor volwassenen. Daarin staan de bronnen bij elk hoofdstuk.

Dit boek is gratis te lezen en te downloaden op
wimkamphorst.nl/kinderen.

Voor jou

Weet je wat het mooiste is aan de verhalen in dit boek? Ze zijn allemaal echt gebeurd.

Tien mensen uit Nederland die God volgden, ook als het moeilijk was. Een vrouw die mensen verstopte achter haar linnenkast. Een man die Bijbels smokkelde. Een meisje dat een van de geleerdste vrouwen van Europa werd.

Sommige verhalen zijn spannend. Sommige zijn verdrietig. En sommige zijn ook een beetje grappig. Maar ze zijn allemaal waar.

Na elk verhaal staat een stukje **Echt gebeurd?** Daar lees je wat we zeker weten, en wat we alleen weten omdat iemand het later zelf vertelde. Want ook dat is belangrijk: eerlijk zijn over wat je weet.

Daarna komen een paar vragen om samen over te praten, een tekst uit de Bijbel en soms een tip om zelf eens te gaan kijken.

Veel leesplezier!

Voor ouders en leerkrachten

De verhalen zijn geschreven voor kinderen van ongeveer 8 tot 12 jaar. Voorlezen kan vanaf een jaar of 6. Elk verhaal duurt ongeveer acht tot tien minuten.

De verhalen komen uit de boeken van Wim Kamphorst voor volwassenen. Daarin staan alle bronnen. Er is niets verzonnen: geen gesprekken, geen gedachten, geen details die niet in een bron staan. Moeilijke onderwerpen zoals oorlog, ziekte en dood worden eerlijk verteld, maar zonder nare details. Lees een verhaal gerust eerst zelf, zodat u weet wat er komt.

Bijbelteksten zijn uit de Herziene Statenvertaling.

Anna Maria van Schurman: de student achter het gordijn

Een hokje in de collegezaal

Het is de zeventiende eeuw, in Utrecht. De stad heeft net een universiteit gekregen. In een grote zaal zitten jongemannen te luisteren naar een hoogleraar. Een hoogleraar is een leraar aan de universiteit.

Maar er luistert nog iemand. In de zaal staat een soort hokje met een gordijn ervoor. Daarin zit een vrouw. Zij kan de hoogleraar horen. De jongens in de zaal kunnen haar niet zien.

Haar naam is Anna Maria van Schurman. De Universiteit Utrecht noemt haar nu de eerste vrouwelijke student van

Nederland. Misschien was ze zelfs de eerste van heel Europa.

Waarom zat ze achter dat gordijn? En hoe kwam ze daar? Daarvoor gaan we terug naar haar eerste jaren.

Bij het beekje

Anna Maria werd geboren op 5 november 1607 in Keulen, een stad in Duitsland. Haar familie kwam uit Antwerpen. Ze waren daar weggegaan omdat ze protestant waren. Anna Maria had drie broers. Zij was het enige meisje.

Toen ze heel oud was, schreef ze iets op uit haar vroegste jaren. Ze was nog geen vier jaar. Ze zat met een dienstmeisje bij een beekje om kruiden te plukken. Het meisje vroeg haar een vraag uit de catechismus op te zeggen. Een catechismus is een boekje met vragen en antwoorden over het geloof.

De vraag was: wat is je enige troost in leven en sterven? Anna Maria zei het antwoord op. Het antwoord zegt dat je niet van jezelf bent, maar van Jezus. Bij die woorden werd ze vol vreugde, schreef ze later. Ze voelde heel sterk hoeveel Jezus van haar hield.

Dat moment is ze nooit vergeten.

Latijn van vader

In 1615 verhuisde het gezin naar Utrecht. Daar woonde Anna Maria het grootste deel van haar leven.

Haar vader merkte dat ze heel snel leerde. Hij gaf haar zelf les. Ze leerde Latijn, de taal van de geleerden. Op haar elfde las ze al een boek van een Romeinse schrijver. Ze leerde ook Grieks, Frans en Duits. Ze leerde muziek, borduren en tekenen.

Voor een meisje was dat toen heel bijzonder. Meisjes leerden lezen, schrijven en een huishouden doen. De universiteit was alleen voor jongens.

In 1623 stierf haar vader. Anna Maria is nooit getrouwd. Een paar jaar later kocht ze een huis vlak bij de Dom, de grote kerk van Utrecht. Ze woonde er meer dan veertig jaar.

Veertien talen

Anna Maria werd beroemd. Ze schreef gedichten in allerlei talen. Ze maakte portretten, knipte figuurtjes uit papier en maakte gravures. Een gravure is een plaatje dat je in metaal krast, zodat je het kunt afdrukken.

Bekende mannen schreven haar brieven. De dichter Jacob Cats bijvoorbeeld, en Constantijn Huygens. Mensen gaven haar bijnamen, zoals de Ster van Utrecht.

Rond 1634 kreeg ze een nieuwe leraar: Gisbertus Voetius. Hij was dominee en woonde naast haar. Hij leerde haar Hebreeuws, de taal waarin het Oude Testament is geschreven. Ook leerde hij haar theologie. Theologie is het nadenken en studeren over God en de Bijbel.

Ze leerde nog veel meer talen, zoals Arabisch, Syrisch en Ethiopisch. Iemand die veel over haar schreef, telde veertien talen! Hoeveel talen ken jij al?

Een gedicht met een vraag

In 1636 kreeg Utrecht een universiteit. Voetius werd er hoogleraar. Hij vroeg Anna Maria om een gedicht te schrijven voor de opening. Ze schreef een Latijns lofdicht.

Maar ze stopte er ook een vraag in. De deur van de nieuwe universiteit stond open voor jongens. Waarom niet voor meisjes?

Het gedicht werd gedrukt en maakte haar in heel Europa bekend. En ze mocht colleges volgen. Alleen moest ze wel in dat hokje zitten, achter het gordijn.

Je kunt dat een halve oplossing noemen. Maar voor Anna Maria was het een deur, en ze ging erdoor.

Een paar jaar later schreef ze een boek over de vraag of vrouwen mogen studeren. Haar antwoord was ja. Ze wilde

vooral dat vrouwen de Bijbel beter zouden begrijpen. Het boek werd in vier andere talen vertaald.

Alles verkocht

Na de dood van haar moeder zorgde Anna Maria jarenlang voor twee oude tantes. Daardoor had ze minder tijd om te studeren.

Haar broer leerde een Franse dominee kennen, Jean de Labadie. Labadie droomde van een kerk met alleen mensen die echt in Jezus geloofden. Anna Maria vond dat mooi. Ze wilde niet bij mensen horen die alleen in naam christen waren.

In 1669 nam ze een grote beslissing. Ze ging bij de kleine groep van Labadie wonen, in Amsterdam. Ze had haar huis, haar boeken en haar meubels al verkocht. Wat ze had, gaf ze bijna allemaal aan de groep.

Veel mensen begrepen er niets van. De beroemde Ster van Utrecht woonde opeens in een kleine groep die veel mensen maar vreemd vonden. De kerk in Utrecht schreef haar een brief. Ze vroegen haar terug te komen. Ze deed het niet.

Het beste deel

De groep moest steeds verhuizen: naar Duitsland, en daarna naar een plaats bij Hamburg. Daar schreef Anna

Maria een boek over haar leven. Ze vertelde over het meisje bij het beekje. En ze legde uit waarom ze alles had achtergelaten.

Het boek heette in het Nederlands *Eucleria, of uitkiezing van het beste deel*. Dat lijkt heel erg op wat Jezus zei over Maria, de zus van Martha. Martha had het druk in huis. Maria zat bij Jezus en luisterde.

Wat zou jij kiezen: druk bezig zijn, of stil zitten en luisteren?

In 1675 kwam de groep in Friesland terecht, in het dorpje Wieuwerd. Ze woonden op een landgoed met boerderijen eromheen. Ze deelden alles wat ze hadden. Anna Maria was toen bijna zeventig. Ze zat in een soort rolstoel. Maar haar handen bleven bezig: ze schilderde nog kleine portretjes.

Anna Maria van Schurman stierf in mei 1678 in Wieuwerd. Ze was zeventig jaar. Ze had zelf gevraagd om een heel eenvoudig graf. Zo werd ze begraven op het kerkhof van het dorp.

Haar verhaal begon bij een beekje, met een handje kruiden. Een meisje van bijna vier zei hardop dat ze niet van zichzelf was. Daar bleef ze haar hele leven bij.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Anna Maria van Schurman achter een gordijn colleges volgde, veel talen leerde en zich later bij Labadie aansloot, staat in veel bronnen. Het verhaal bij het beekje weten we alleen omdat ze het zelf opschreef, meer dan zestig jaar later. Het getal van veertien talen komt van één onderzoeker. Of ze bij de titel van haar boek echt aan Maria en Martha dacht, schreef ze er niet bij; de woorden lijken er wel heel erg op.

Praat erover

- Anna Maria mocht studeren, maar alleen achter een gordijn. Wat vind jij daarvan?
- Ze verkocht al haar spullen om dichterbij God te leven. Wat vind jij moeilijk om weg te geven?

Uit de Bijbel

Slechts één ding is nodig. Maria heeft het goede deel uitgekozen, dat niet van haar zal worden afgenomen.
(Lukas 10:42)

Ga zelf kijken

In Utrecht, in de straat Achter de Dom, herinnert een gevelsteen aan het huis waar ze woonde. In Museum

Martena in Franeker hangt een zelfportret dat ze in 1640 maakte. Ze is begraven op het kerkhof van Wieuwerd, in Friesland.

Ottho Heldring: de dominee die een put liet graven

Vijfhonderd emmers

Het is 1843, en midden op de Veluwe ligt een gehucht in de heide. Een gehucht is een heel klein dorpje, en dit heet Hoenderloo. De mensen wonen er in hutten van plaggen. Plaggen zijn stukken heidegrond, met de wortels er nog aan.

Er is geen school en geen kerk. Er is zelfs geen put. Wie water nodig heeft, haalt het uit een regenton.

Maar vandaag is het feest, want er is een put gegraven! Een dominee uit de Betuwe staat erbij en spreekt de mensen toe. Hij vertelt het verhaal uit de Bijbel over een vrouw bij een bron.

Dan halen de mensen water: binnen twee uur zijn het vijfhonderd emmers. En het water in de put zakt bijna niet. De dominee riep later uit wat een voorraad water dat was. Die dominee heette Ottho Gerhard Heldring. Hoe kwam hij hier terecht?

Spade en bijl

Ottho werd geboren op 17 mei 1804 in Zevenaar. Dat ligt in Gelderland, vlak bij Duitsland. Zijn vader was dominee, en zijn moeder geloofde ook sterk in God. Ottho schreef later dat zij hem liet houden van de Bijbel.

Hij zei later ook iets anders over zijn jeugd. Als kind had hij het leven van arme mensen leren liefhebben. Waar dat precies gebeurde, weten we niet. Maar onthoud het, want het zegt veel over de rest van zijn leven.

Toen hij zestien was, ging Ottho studeren in Utrecht. Hij wilde dominee worden, net als zijn vader, maar het werd geen fijne tijd. Hij raakte zijn geloof bijna kwijt. Hij werkte te hard en werd moe en somber. Aan het eind van zijn studie zat hij helemaal vast.

Toen ging hij een half jaar naar zijn opa in Duitsland, waar hij buiten werkte tussen de arbeiders. Hij werkte met een spade, een bijl en een schaar. En weet je wat? Daar knapte hij van op. Hij leerde ook hoe gewone werkende mensen leefden.

Bij zijn opa las hij ergens een Duitse zin. Hij vergat die nooit meer. In het Nederlands betekent hij: De woestijn zal akker worden. Een akker is een stuk land waar iets groeit.

Een kerstpreek

In 1827 werd Ottho dominee in Hemmen, een dorpje in de Betuwe. Hij was pas 22. De kerk was klein, met maar ongeveer 25 gezinnen. Toch bleef hij er veertig jaar!

In zijn eerste jaar las hij met Kerst een preek van een Duitse dominee. Toen zag hij ineens iets over zichzelf. Hij schreef later dat zijn eigen hart niet zuiver was. Hij had geleerd dat God mensen vergeeft door het geloof. Nu werd dat voor hem echt.

Er was geen stem uit de hemel en geen droom, gewoon een jonge dominee die een preek las. Heb jij weleens iets gelezen dat ineens over jou leek te gaan?

Jenever en cholera

Ottho zag hoe arm veel mensen in de Betuwe waren. Hij ging schrijven voor gewone mensen. Hij schreef verhalen voor boeren en een boekje met verhalen dat elk jaar uitkwam.

In 1838 schreef hij een boekje met een rare titel: De jenever erger dan de cholera. Jenever is sterke drank.

Cholera is een ziekte waar toen veel mensen aan doodgingen. Ottho vond drank nog erger! Hij zocht cijfers op uit 118 dorpen en steden in Gelderland. Zo liet hij zien hoeveel ellende drank gaf.

Ottho trouwde met Anna Deuffer Wiel en ze kregen acht kinderen.

Op een tocht over de Veluwe ontdekte Ottho Hoenderloo. Hij schreef over de arme mensen daar in zijn boekje. Mensen gaven geld, en zo kwam de put er. Daarna kwam er een school, een huis voor jongens die niemand had, en een kerk. Weet je die Duitse zin nog? De woestijn werd akker. Hoenderloo is nu een gewoon dorp.

Een huis voor meisjes

In 1847 ging Ottho naar een gevangenis voor vrouwen in Gouda. Wat hij daar zag, liet hem niet meer los. Veel vrouwen en meisjes waren op het verkeerde pad geraakt. Ze wilden opnieuw beginnen, maar waar moesten ze heen? Ottho had een plan: een eigen huis buiten de stad, waar ze konden wonen, werken en leren. Hij reisde door het hele land om geld op te halen. Overal preekte hij over een stuk uit de Bijbel. Daarin zegt God dat de herders het verloren schaap moeten zoeken.

In het dorp Zetten kocht hij een oude bierbrouwerij die Steenbeek heette. Op 1 januari 1848 kwam Petronella Voûte er de baas. Ze bleef er bijna dertig jaar.

Al snel woonden er twintig meisjes. Ze stonden om vijf uur op. Ze leerden naaien, wassen, koken en matten vlechten. Na twee jaar konden ze ergens in een huis gaan werken. Wie weg wilde, mocht altijd gaan.

Eerlijk tellen

Na tien jaar telden ze hoe het met de meisjes ging. Er waren er 277 geweest. Met 128 ging het goed: ze waren getrouwd of hadden werk. Maar 49 meisjes waren teruggegaan naar hun oude leven.

Dat schreven ze gewoon op, en er werd niets mooier gemaakt. Andere huizen in Europa zeiden vaak dat het bijna altijd lukte. Ottho was eerlijker. Voor hem ging het om één vraag. Zocht hij het ene verloren schaap, zoals God vroeg?

Wat vind jij: is het mislukt als het niet bij iedereen lukt?

Er kwamen nog meer huizen in Zetten. Eén huis was voor meisjes van twaalf tot zestien. Ottho noemde het Talitha Kumi. Dat zei Jezus tegen een meisje dat gestorven was, en het betekent: Meisje, sta op.

Een kerk op een heuvel

In 1867 nam Otto afscheid van Hemmen en ging hij in Zetten wonen, tussen zijn huizen.

In de Betuwe kon het water van de rivieren heel hoog komen. Dan liepen de dorpen onder, en daarom werd er in Zetten een heuvel gemaakt. Daarop kwam een kerk met een grote zolder. Bij hoog water konden mensen daar schuilen. Deze Vluchtheuvelkerk werd in 1870 geopend.

Otto was geen heilige, en dat wist hij zelf. Hij schreef dat hij soms trots en ijdel was.

In 1876 werd hij ziek. Hij reisde naar een kuuroord in het buitenland om beter te worden. Een kuuroord is een plek waar zieken gingen uitrusten. Daar stierf hij op 11 juli 1876, toen hij 72 was. Hij werd begraven in Zetten, aan de voet van de heuvel. Naast hem liggen zijn vrouw Anna en Petronella Voûte.

Het werk in Zetten ging nog heel lang door, tot 2020.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Heldring veertig jaar dominee was in Hemmen, de put in Hoenderloo liet graven, het huis Steenbeek in Zetten begon en de Vluchtheuvelkerk liet bouwen, staat in veel bronnen. Over de kerstpreek en zijn eigen hart weten we alleen wat hij zelf schreef. De vijfhonderd emmers en de

cijfers over de 277 meisjes komen elk uit één bron. In welk jaar hij Hoenderloo ontdekte, zeggen de bronnen verschillend.

Praat erover

- Ottho schreef ook op wat er misging. Waarom is eerlijk zijn belangrijk, denk je?
- In Hoenderloo was geen water. Wat zou jij het meest missen zonder kraan?

Uit de Bijbel

Talitha, koemi! Dat is vertaald: Meisje (Ik zeg je), sta op.
(Marcus 5:41)

Ga zelf kijken

In Zetten staat de Vluchtheuvelkerk nog altijd op haar heuvel. Aan de voet liggen de graven van Ottho Heldring, zijn vrouw Anna en Petronella Voûte. Hoenderloo op de Veluwe is nu een dorp.

Johannes de Heer: de orgelman en de tekst op de muur

Woorden op een witte muur

Het is 1905, en in Wales, een deel van Groot-Brittannië, gebeurt iets bijzonders. Heel veel mensen gaan daar opeens in God geloven. Overal zijn kerkdiensten en avonden waar mensen vertellen wat God doet.

Op zo'n avond zit een man uit Rotterdam. Hij is met een paar vrienden op de boot gestapt om het zelf te zien. Hij kijkt naar een witte muur.

En dan ziet hij woorden op die muur. Het is een tekst uit de Bijbel. Niemand anders in de zaal ziet het, alleen hij.

Zo vertelde hij het later zelf, zijn hele leven lang, en hij heeft er nooit aan getwijfeld.

Die man heette Johannes de Heer. Misschien heb je zijn naam weleens gezien. Op een dik liedboek staat namelijk nog altijd: Johannes de Heer. Maar hoe kwam een muziekverkoper uit Rotterdam in Wales terecht?

De zoon van de smid

Johannes werd geboren op 23 mei 1866 in Rotterdam, en zijn vader was smid. Een smid maakt dingen van ijzer, met vuur en een hamer. Toen Johannes ongeveer een jaar oud was, stierf zijn moeder, en later kreeg hij een stiefmoeder.

Zijn vader wilde dat hij ook smid werd. Maar Johannes hield van muziek. Thuis kwam er een klein orgeltje, en hij kreeg een beetje les van een vriend van de familie. Geld voor echte lessen was er niet, dus de rest leerde hij zichzelf.

Toen hij twaalf of dertien was, ging hij werken in een muziekwinkel in Rotterdam. Daar stonden orgels en lag er bladmuziek. Bladmuziek is papier met muzieknoten erop.

In 1889 trouwde Johannes met Catharina, en in 1891 kregen ze een dochtertje, Dina.

Een vader met vragen

Johannes ging naar de kerk, maar hij twijfelde. Had God hem eigenlijk wel gekozen? Die vraag liet hem niet los. Daardoor kon het hem eigenlijk niet zoveel schelen. Hij wilde eerst nog genieten van het leven. In zijn vrije tijd speelde hij schaak.

Toen werd Dina ernstig ziek. Ze was vier jaar. Johannes ging naar de kerk om te vragen of mensen voor haar wilden bidden. Maar Dina werd niet beter, en op 3 januari 1896 stierf ze.

Later zei Johannes dat het sterfbed van hun kind het keerpunt van hun leven werd. Een keerpunt is een moment waarop alles verandert.

Hij liet het schaakbord liggen en begon in de Bijbel te lezen. Op een zondagavond in het voorjaar van 1896 vroeg hij God of hij Zijn kind mocht worden. Vanaf toen geloofde hij dat Jezus hem had gered. De volgende dag was hij heel blij, vertelde hij later.

Harmoniums aan huis

In 1898 begon Johannes een eigen muziekwinkel, gewoon in zijn huis. Hij gaf orgelles en verkocht harmoniums. Een harmonium is een soort klein orgel dat je met je voeten

moet oppompen. En hij gaf bladmuziek uit met christelijke liederen.

Weet je wat grappig is? Die winkel met zijn naam bestaat nog steeds, en hij verkoopt nog altijd orgels!

Johannes ging ook helpen bij een groep in Rotterdam die over Jezus vertelde. Hij speelde er orgel als iedereen samen zong. Toen kreeg hij een idee: hij wilde een eigen liedboek maken. Hij reisde naar Londen en vond daar een Engels liedboek. Veel liedjes daaruit vertaalde hij in het Nederlands.

Voedsel voor Gods huis

Toen kwamen de berichten uit Wales. Johannes reisde erheen, en daar zag hij de tekst op de muur.

Het was een zin uit het boek 1 Koningen. Koning Hiram zegt daar tegen koning Salomo dat hij voedsel moet geven voor zijn huis. Johannes zag het als een teken van God: zijn liedboek moest er komen. Het zou voedsel zijn voor Gods huis.

Kan God zo spreken, met woorden op een muur? Johannes was er zeker van. Er was een vriend bij, maar alleen Johannes zag het.

Van het eerste liedboek waren er vijfduizend. Daarna ging het hard, en er werden er honderdduizenden gedrukt. Het

waren eenvoudige liedjes. Ze gingen over Jezus, over het kruis, over de hemel. En over de dag dat Jezus terugkomt. Mensen zongen ze thuis rond het harmonium, en ze worden nu nog steeds gezongen.

Zeven mensen in Zeist

In 1915 werd Johannes heel erg ziek. Hij woonde toen in Zeist. Iedereen dacht dat hij zou sterven. Zelfs zijn begrafenis was al besproken. Maar na gebed werd hij beter, zo vertelde een vriend die met hem samenwerkte later.

Johannes begon een avond in Zeist over de terugkomst van Jezus. Hij noemde het een Maranatha-avond, en Maranatha betekent: de Heer komt. Er kwamen zeven mensen. Zeven! Later werden het grote bijeenkomsten, met heel veel mensen.

Op 1 juli 1919 kwam het eerste nummer uit van zijn eigen blad: Het Zoeklicht. Het ging over wat er in de wereld gebeurde en wat de Bijbel daarover zegt. Op het hoogtepunt had het veertigduizend abonnees. Hij schreef ook al vroeg dat het Joodse volk terug zou gaan naar Israël.

Een stem uit de radio

In 1924 was de radio nog heel nieuw, maar Johannes sprak toen al over God op de radio. Hij hielp ook mee bij het begin

van een christelijke radio-omroep. Hij zong zelf liedjes op de radio, en zo hoorden mensen in hun huiskamer zijn stem.

Wat zou jij vertellen als je één keer op de radio mocht?

In 1928 stierf zijn vrouw Catharina. Johannes woonde toen in Driebergen en bleef schrijven en spreken, tot hij heel oud was.

Johannes de Heer stierf op 16 maart 1961 in Driebergen, 94 jaar oud. Op zijn graf staat een regel uit zijn eigen liedboek.

Het blad Het Zoeklicht bestaat nog steeds. Er is een groot koor dat zijn naam draagt. En in veel huizen staat nog een oud liedboek in de kast, met een piano of orgel ernaast.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Johannes de Heer een muziekwinkel had, zijn dochter Dina verloor, een beroemd liedboek maakte en Het Zoeklicht begon, staat in veel bronnen. Ook dat hij naar Wales reisde en hielp bij de christelijke radio, is zeker. Over de tekst op de muur, zijn zondagavond in 1896 en zijn genezing in 1915 weten we alleen wat hij zelf vertelde. Of hij in 1904 of 1905 naar Wales ging, zeggen de bronnen verschillend.

Praat erover

- Johannes was heel verdrietig toen Dina stierf. Toch ging hij juist toen in de Bijbel lezen. Waarom zou dat zijn?
- Ken jij een lied dat je helpt als je verdrietig bent?

Uit de Bijbel

Ja, Ik kom spoedig. Amen. Ja, kom, Heere Jezus!
(Openbaring 22:20)

Ga zelf kijken

Het graf van Johannes de Heer ligt op de Oude Algemene Begraafplaats in Driebergen. Op het grafmonument staat een regel uit lied 523 van zijn eigen liedboek.

Gerrit en Wilhelmine

Polman: drie woorden op een steen

Een kamer in Amsterdam

Het is 29 oktober 1907, en in een huis in Amsterdam zit een klein groepje mensen bij elkaar. Ze bidden samen. Het is geen grote kerk, gewoon een paar huisgenoten.

Al heel lang bidden ze om hetzelfde. Ze hebben verhalen gelezen uit andere landen, waar de Heilige Geest op een bijzondere manier bij mensen kwam. Nu vragen ze God of dat bij hen ook mag gebeuren.

Een van hen is Wilhelmine Polman. En die dag gebeurt het, vertellen zij en haar man later. Wilhelmine begint te spreken in een taal die ze nooit heeft geleerd, en dat heet

in tongen spreken. Ze zingt ook en ze profeteert. Profeteren is iets zeggen wat je van God doorkrijgt. Haar man Gerrit schreef later dat op die dag de pinksterbeweging in Nederland begon. De pinksterbeweging is een groep kerken waar de Heilige Geest heel belangrijk is. Er zijn nu nog steeds veel van die kerken. Maar hoe kwamen Gerrit en Wilhelmine in die kamer terecht? Het begon bij het Leger des Heils.

Bij het Leger des Heils

Gerrit Polman werd geboren in 1868, en in 1890 ging hij bij het Leger des Heils. Dat is een kerk die werkt als een leger, met uniformen en rangen. Ze helpen arme mensen en vertellen over Jezus. Gerrit werd er officier.

Bij het Leger ontmoette hij Wilhelmine Blekkink. Ze was ongeveer tien jaar jonger dan hij, en ze trouwden.

Bij het Leger des Heils mochten vrouwen preken en leiding geven. Dat was toen heel bijzonder, want in de meeste kerken mocht dat niet. Onthoud dat maar.

Een reis naar Amerika

In Amerika was toen een prediker die veel over genezing sprak: John Alexander Dowie. Hij bouwde zelfs een eigen stad, Zion, vlak bij Chicago.

Gerrit en Wilhelmine waren onder de indruk. In 1902 gingen ze weg bij het Leger des Heils. In oktober 1903 kwamen ze aan in Zion, waar Gerrit ging studeren.

Dowie wees de hulp van dokters af, en daar was veel ophef over. Gerrit dacht daar later anders over. Hij geloofde dat God kan genezen, maar hij was niet tegen dokters.

In januari 1906 werden Gerrit en Wilhelmine teruggestuurd naar Amsterdam. Daar begon het groepje dat bad, met ongeveer 25 mensen. Ze bleven bidden, tot die dag in oktober 1907.

Hoe lang zou jij volhouden met bidden als er niets lijkt te gebeuren?

Spade Regen

In april 1908 begonnen Gerrit en Wilhelmine een blad dat Spade Regen heette. Dat is een oud woord voor late regen, en het komt uit de Bijbel. Daar wacht een boer geduldig op de regen, zodat zijn oogst kan groeien. Voor Gerrit en Wilhelmine betekende het dat God Zijn Geest gaf, vlak voordat Jezus terugkomt.

Kort daarna kwam er een uitnodiging voor een grote bijeenkomst in Sunderland, in Engeland. Wilhelmine zei tegen Gerrit dat hij moest gaan. Zij zou zelf preken als hij weg was.

Dus ging Gerrit, en op 4 juni 1908 sprak hij daar zelf ook in tongen. Hij schreef later dat er een grote kracht van heerlijkheid over hem kwam.

Zij preekte ook

Daarna reisde Gerrit veel, naar Engeland, Duitsland en Zwitserland. Hij werd in heel Europa bekend.

En Wilhelmine? Die preekte als Gerrit weg was, maar soms ook als hij er wel was. Ze sprak op grote bijeenkomsten, in Nederland en in het buitenland. Een kenner schreef later dat zij volledig deelde in het werk van haar man.

Ze was ook verstandig en waarschuwde andere leiders. Je moet niet zomaar alles geloven wat iemand zegt dat van God komt.

Eigenlijk begon alles bij haar. Zij sprak als eerste in tongen. Zij stuurde Gerrit naar Engeland. En zij hield de kerk bij elkaar als hij weg was.

Een kerk in een oude stokerij

De groep groeide. Eerst kwamen ze samen in een oude stal voor renpaarden, die was omgebouwd tot zaal.

In 1911 kochten ze een oud gebouw aan de Kerkstraat in Amsterdam. Vroeger werd daar sterke drank gemaakt, en nu werd het een kerk. Gerrit en Wilhelmine gingen er boven wonen.

Op 30 december 1911 legde Wilhelmine de eerste steen. Daarop staan drie woorden, Totdat Hij komt, met daaronder haar naam. Ze geloofden dat Jezus heel snel terug zou komen.

Op 1 juni 1912 ging de kerk open, en er pasten 550 mensen in. Er kwam ook een school voor zendelingen. Zendelingen zijn mensen die naar andere landen gaan om over Jezus te vertellen. Een paar van hen gingen helemaal naar China.

In 1914 begon de Eerste Wereldoorlog, maar Gerrit was tegen oorlog. Hij ging op bezoek bij gevangen soldaten, van allebei de kanten.

Het ging mis

Gerrit wilde eigenlijk geen nieuwe kerk beginnen. Hij hoopte dat alle kerken de kracht van de Heilige Geest zouden ontdekken. Maar de andere kerken wezen het af,

en ze vonden de pinkstermensen maar vreemd. Zo kwamen er toch aparte pinkstergemeenten.

In 1930 ging het helemaal mis. Gerrit deed iets heel verkeerd: hij was zijn vrouw ontrouw. Daarom mocht hij geen voorganger meer zijn. Veel mensen hadden daar veel verdriet van. Ook de kerk aan de Kerkstraat moesten ze verlaten.

Gerrit en Wilhelmine gingen samen in Zandvoort wonen, en in 1932 stierf Gerrit. Wilhelmine leefde nog bijna dertig jaar. Ze stierf in 1961 in Baarn, 83 jaar oud.

Sommige mensen dachten dat de pinksterbeweging nu zou verdwijnen. Maar dat gebeurde niet, want andere mensen gingen verder. In 2007 vierden pinkstergelovigen hun honderdste verjaardag in het Olympisch Stadion in Amsterdam.

Wat vind jij: kan God iets goeds laten groeien, ook als mensen fouten maken?

Het gebouw aan de Kerkstraat staat er nog. En de eerste steen ook. Met drie woorden en de naam van Wilhelmine: Totdat Hij komt.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Wilhelmine op 29 oktober 1907 in tongen sprak, dat Gerrit in 1908 naar Sunderland ging en dat het echtpaar

de kerk aan de Kerkstraat begon, staat in veel bronnen. Ook dat Gerrit in 1930 moest stoppen, is zeker. Wat er precies in die kamer gebeurde en wat Gerrit in Sunderland voelde, weten we omdat zij het zelf vertelden. Wanneer en waar Gerrit en Wilhelmine trouwden, is niet bekend.

Praat erover

- Wilhelmine preekte in een tijd dat dit in de meeste kerken niet mocht. Wat vind jij daarvan?
- Gerrit wilde kerken samenbrengen, maar het werd juist iets apart. Hoe zou dat voor hem geweest zijn?

Uit de Bijbel

Zie, de landbouwer verwacht de kostbare vrucht van het land, en heeft daarbij geduld, totdat het de vroege en late regen zal hebben ontvangen. (Jakobus 5:7)

Ga zelf kijken

Het gebouw aan de Kerkstraat 342-344 in Amsterdam staat er nog. Het is een gemeentelijk monument. De eerste steen met de woorden Totdat HIJ komt en de naam van Wilhelmine is er nog.

Corrie ten Boom: het geheim achter de linnenkast

De bel gaat

Het is 28 februari 1944. Midden in Haarlem staat een smal, oud huis. Beneden zit een winkel vol klokken en horloges. Alles tikt.

Dan komen er mannen binnen. Het zijn mensen van de Duitse politie, samen met Nederlandse agenten. Ze zoeken iets. Of beter gezegd: ze zoeken iemand.

Boven in het huis staat in een slaapkamer een linnenkast. Achter die kast zit een muur die niet echt is. En achter die muur zitten zes mensen verstopt. Als de politie hen vindt, worden ze meegenomen.

Wie zijn die zes mensen? En waarom moeten ze zich verstoppen? Daarvoor gaan we eerst terug in de tijd.

Een huis vol klokken

In dat smalle huis aan de Barteljorisstraat woonde de familie Ten Boom. Opa Willem was in 1837 een klokkenwinkel begonnen. Daarna kwam vader Casper. Hij repareerde horloges.

Casper had een jongste dochter: Corrie. Zij werd geboren in 1892. Corrie hield van horloges, net als haar vader. Ze leerde het vak zo goed dat ze er een diploma voor kreeg. Ze was de eerste vrouw in Nederland die dat lukte! Er werkten toen bijna alleen mannen als horlogemaker.

Corrie woonde met haar vader en haar oudere zus Betsie in het huis. Ze waren niet getrouwd. Corrie had het altijd druk. Ze begon clubs voor meisjes, waar ze zongen, toneel speelden en over God hoorden.

Oorlog

In mei 1940 viel het Duitse leger Nederland binnen. Het land werd bezet. Dat betekent dat de Duitsers de baas waren.

Ze maakten nare regels, vooral voor Joodse mensen. Joodse kinderen mochten niet meer naar een gewone school. Later werden Joodse families opgehaald en weggevoerd. De meesten kwamen nooit meer terug.

De familie Ten Boom wilde helpen. Ze geloofden dat God van het Joodse volk houdt. Opa Willem was al in 1844 een gebedsgroep begonnen om voor het Joodse volk te bidden. Vanaf 1941 zochten Corrie en Betsie onderduikadressen. Een onderduikadres is een huis waar iemand stiekem kan wonen, zodat de Duitsers hem niet vinden. Corrie ging adressen langs om te kijken of ze veilig waren. Ze regelde ook bonnen, want zonder bonnen kon je geen eten kopen. In 1943 kwamen er ook mensen in hun eigen huis wonen. Soms waren het er vijf of zes tegelijk.

De Engelenbak

Er moest een geheime plek komen. Een plek waar iedereen snel kon schuilen als er gevaar was.

In Corries slaapkamer, helemaal boven, werd een extra muur gebouwd. Daarachter ontstond een smalle ruimte. Hij was ongeveer 2,5 meter lang en maar 70 centimeter breed. Dat is ongeveer zo breed als een deur. Je kwam erin door een luikje onder in de linnenkast. Ze noemden het de Engelenbak.

In de etalage van de winkel hing een reclamebord van horloges, in de vorm van een driehoek. Hing het bord er, dan was het veilig. Was het weg, dan wist iedereen: niet naar binnen gaan!

Probeer het je eens voor te stellen. Je woont in een huis met een geheime kamer. Elke keer als de bel gaat, schrik je. Hoe zou jij je voelen?

Verraden

Op 28 februari 1944 ging het mis. Iemand had de familie verraden.

De politie kwam binnen. Ze namen Corrie, Betsie en hun vader Casper mee. Ook andere familieleden en vrienden die die dag in het huis waren, werden opgepakt. Het waren er ongeveer dertig.

Maar de zes mensen achter de muur vonden ze niet.

De politie bleef het huis bewaken. De zes zaten in hun kleine ruimte en konden geen kant op. Zo bleven ze ruim twee dagen zitten: 47 uur lang. Toen kwamen er twee agenten die in het geheim bij het verzet hoorden. Ze haalden de zes eruit en brachten ze weg. Vier van hen hebben de oorlog overleefd.

Vlooien

Voor de familie Ten Boom liep het slecht af. Vader Casper was 84 jaar. Hij stierf na ongeveer tien dagen in de gevangenis.

Corrie en Betsie bleven samen. Ze gingen van de ene gevangenis naar de andere. In september 1944 kwamen ze aan in Ravensbrück, een groot kamp in Duitsland. Er was weinig eten. En in hun slaapzaal zaten overal vlooiën.

Later vertelde Corrie wat daar gebeurde. Ze hadden stiekem een klein Bijbeltje bij zich. Betsie las eruit voor: dank God in alles. Ook voor de vlooiën? vroeg Corrie. Ja, zei Betsie, ook voor de vlooiën.

Corrie vond dat moeilijk. Maar later merkten ze iets. De bewakers kwamen bijna nooit in hun zaal. Corrie dacht dat het door de vlooiën kwam. Zo konden de vrouwen 's avonds rustig uit de Bijbel lezen en samen bidden.

Op 16 december 1944 stierf Betsie in het kamp. Ze was 59 jaar.

Vrij

Een paar dagen na Kerst kreeg Corrie te horen dat ze weg mocht. Jaren later hoorde ze dat het door een fout in de papieren was gekomen. Zo vertelde ze het zelf.

Terug in Nederland deed Corrie iets bijzonders. Ze opende een huis in Bloemendaal voor mensen die kapot waren van de oorlog. Daarna reisde ze meer dan dertig jaar de wereld rond. In meer dan zestig landen vertelde ze over Betsie, over het kamp en over Gods liefde.

Ze vertelde ook over vergeven. In 1947 kwam na een toespraak in Duitsland een man naar haar toe. Hij was bewaker geweest in Ravensbrück. Hij vroeg haar om vergeving. Corrie vertelde later dat ze dat eerst niet kon. Ze bad in stilte om hulp. Toen gaf ze hem een hand. Corrie ten Boom stierf in 1983, op haar 91e verjaardag.

Nog steeds daar

Het smalle huis in Haarlem staat er nog. Het is nu een museum. Als je naar boven klimt, kom je in Corries slaapkamer. Daar staat de linnenkast nog, en je kunt de schuilplaats zien.

Echt gebeurd?

Ja. Dat de familie Ten Boom Joodse mensen en anderen verborg, dat ze op 28 februari 1944 werden opgepakt en dat de zes mensen in de schuilplaats ontsnapten, is zeker. Dat staat in veel bronnen. Het verhaal over de vlooiën, de fout in de papieren en de bewaker in 1947 weten we omdat Corrie het zelf vertelde in haar boeken. Dat opa Willem in 1844 een gebedsgroep begon, vertelt het museum. Hoeveel mensen de familie in totaal heeft geholpen, weet niemand precies.

Praat erover

- Corrie en haar familie namen een groot risico om anderen te helpen. Waarom deden ze dat, denk je?
- Betsie dankte God zelfs voor de vlooiën. Vind jij het makkelijk om te danken als iets vervelend is?

Uit de Bijbel

Dank God in alles. Want dit is de wil van God in Christus Jezus voor u. (1 Thessalonicenzen 5:18)

Ga zelf kijken

Het Corrie ten Boom Huis staat aan de Barteljorisstraat 19 in Haarlem, vlak bij de Grote Markt. Je kunt er naar binnen en de schuilplaats zien. Kijk voor openingstijden op de website van het Corrie ten Boom Huis.

Alida Bosshardt: de majoor en de prinses in vermomming

Een nieuwe hulp

Het is 28 april 1965, in Amsterdam. Door de oude straatjes van de Wallen loopt een vrouw in uniform. Het is majoor Bosshardt van het Leger des Heils. Naast haar loopt een jonge vrouw in vermomming. Ze verkoopt het blad van het Leger, De Strijdkreet, in de cafés.

Wie haar ziet, denkt: dat is vast een nieuwe hulp van de majoor.

Maar een fotograaf kijkt beter. Hij herkent haar en maakt foto's. Die komen in de krant, en dan weet heel Nederland het. De nieuwe hulp is prinses Beatrix! Later werd zij koningin.

Wie was die majoor, die met een prinses door de stad liep?
Daarvoor gaan we terug naar Utrecht.

Te zwak

Alida Bosshardt werd geboren op 8 juni 1913 in Utrecht. Ze had één broer, Henk. Het gezin verhuisde vaak, en het ging niet altijd makkelijk.

Alida wilde verpleegster worden. Maar ze werd niet aangenomen. Ze was vaak ziek en zag slecht met één oog. Later zei ze het zelf heel eenvoudig: ze was te zwak bevonden.

Wie haar later zag, zou dat bijna niet geloven. Want later liep ze dag en nacht door de stad, tot ze heel oud was.

Een kerkdienst op straat

Toen Alida achttien was, ging ze met een vriendin naar het Leger des Heils. Het Leger des Heils is een kerk die werkt als een leger, met uniformen en rangen. Ze helpen arme en eenzame mensen, en ze vertellen over God.

Het Leger hield diensten in de open lucht, met muziek en een korte preek. Bij zo'n dienst werd Alida diep geraakt door Gods liefde. Zo vertelt het museum dat nu in haar oude huis zit.

In 1932 werd ze heilssoldaat. Zo heet een lid van het Leger. Haar vader kocht haar uniform en de hoed die erbij hoorde. Later werd ze officier. Een officier is een leider in het Leger. Wie heeft jou ooit geholpen met iets wat je graag wilde? Soms staat er iemand naast je die je bijna niet opmerkt.

Kinderen op de fiets

Alida ging werken in Amsterdam, in een tehuis voor kinderen. Het lag midden in een buurt waar veel Joodse mensen woonden.

In mei 1940 viel het Duitse leger Nederland binnen. De Duitsers maakten nare regels, vooral voor Joodse mensen. In 1941 verboden ze het Leger des Heils. Een uniform dragen mocht niet meer. Het tehuis ging verder als een gewoon huis.

In datzelfde jaar kwamen er drie Joodse zusjes in het tehuis. Hun moeder kreeg er ook een tijdje een plek. Kort daarna werd er een vierde zusje geboren.

Daarna moesten de kinderen steeds verhuizen. Ze reisden met de trein en te voet naar tien verschillende plekken. Het Joodse babyzusje werd bij elke verhuizing onder dekens gestopt. Zo zag niemand haar.

Het oudste kind droeg een koperen ketel. Dat lijkt gewoon een pan. Maar in die ketel zaten geld en bonnen verstoppt. Zonder bonnen kon je in de oorlog geen eten kopen.

Alida bracht ook Joodse kinderen op de fiets naar een veilige plek. Vaak wist ze hun namen niet eens. Dat was expres. Namen en adressen schreef ze niet op. Wat niet op papier stond, kon de vijand ook niet vinden.

Een keer werd Alida verraden en opgepakt. Na twee weken kon ze weglopen. Haar ondervrager had de deur niet op slot gedaan! Was hij het vergeten, of deed hij het expres? Dat weet niemand.

In de laatste oorlogswinter was er bijna geen eten. Alida fietste het platteland op, op een fiets met houten banden. Ze ruilde sigaretten voor aardappelen. Dat vertelde ze niet aan de leiding. Het Leger had namelijk een streng rookverbod!

De vier zusjes bleven de hele oorlog bij elkaar. Daar had Alida voor gezorgd. Later schreven ze dat ze voor hen als een moeder was.

Honderd gulden en een vlag

Na de oorlog werkte Alida op het hoofdkantoor van het Leger in Amsterdam. Daar viel haar iets op. Op de Wallen deed het Leger niets.

De Wallen is een oude buurt in Amsterdam. Daar waren veel cafés. Er werkten ook vrouwen in de prostitutie. Dat betekent dat ze geld verdienden met hun lichaam. En er woonden mensen zonder huis, of mensen die verslaafd waren aan drank.

Alida bleef vragen of ze daar mocht beginnen. Op 8 oktober 1948 kreeg ze haar zin. Van de leiding kreeg ze honderd gulden en een vlag. Meer niet.

Daarmee ging ze de straat op. Ze verkocht De Strijdkreet in de cafés. Ze praatte met iedereen. Ze gaf mensen een slaappleats, eten en kleren. Soms nam ze iemand mee naar haar eigen huis.

In 1951 kreeg ze een eigen pand, midden op de Wallen. Het wordt het oudste stenen woonhuis van Amsterdam genoemd. Daar woonde en werkte ze, jarenlang.

Haar motto was: “God dienen is mensen dienen, mensen dienen is God dienen.”

Een bad op televisie

Alida werd steeds bekender. Ze kwam op de televisie en gaf lezingen in het hele land. Na die tocht met prinses Beatrix werden ze vriendinnen. Ze schreven elkaar jarenlang brieven en kaarten.

Ze kreeg een hogere rang. Maar voor heel Nederland bleef ze gewoon de majoor.

In 1978 ging ze met pensioen. Stoppen deed ze niet. Ze bleef De Strijdkreet verkopen, tot ze tweeënnegentig was.

Een keer zat ze in een tv-programma met de rockzanger Herman Brood. Ze deed hem in bad, voor de camera! Ze werden vrienden. Met zulke mensen praten, dat kon ze als geen ander.

In 2004 kreeg ze een medaille uit Israël. Daarmee werd ze bedankt voor wat ze in de oorlog voor Joodse kinderen had gedaan. Als mensen haar prezen, wees ze naar God. “Niet mij, maar Hem komt alle eer toe,” zei ze.

De grootste Amsterdammer

Op 25 juni 2007 overleed Alida Bosshardt in Amsterdam. Ze was vierennegentig jaar. Haar begrafenis was live op de televisie te zien.

In 2009 kozen de Amsterdammers haar tot de grootste Amsterdammer aller tijden. Ze won van voetballer Johan Crujff en zanger André Hazes!

Een brug op de Wallen is naar haar vernoemd. In 2022 opende koningin Máxima een museum in haar oude huis. Daar staat een wassen beeld van de majoor, in haar uniform.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Alida Bosshardt in 1948 op de Wallen begon, met prinses Beatrix op stap ging en in de oorlog Joodse kinderen hielp, staat in veel bronnen. De verhalen over de koperen ketel, de open deur en de sigaretten weten we uit wat het Leger des Heils later vertelde, en uit een brief van de vier zusjes. Hoeveel kinderen ze in totaal hielp, weet niemand precies, omdat ze niets opschreef.

Praat erover

- Alida schreef de namen van de kinderen expres niet op. Waarom was dat zo slim?
- Ze ging naar mensen toe met wie anderen niet wilden praten. Wie zijn dat bij jou in de buurt of op school?

Uit de Bijbel

Voorwaar, Ik zeg u: voor zover u dit voor een van deze geringste broeders van Mij gedaan hebt, hebt u dat voor Mij gedaan. (Mattheüs 25:40)

Ga zelf kijken

Het Majoor Bosshardthuis staat aan de Oudezijds Voorburgwal 14 in Amsterdam, midden op de Wallen. Het is haar oude woning. Er staat een wassen beeld van de

majoor, en er worden rondleidingen gegeven. Ze is begraven op de Nieuwe Oosterbegraafplaats in Amsterdam.

Hebe Kohlbrugge: de vrouw die goedemorgen zei

Geen Hitlergroet

Het is 1938. We zijn in Fehrbellin, een klein stadje in Duitsland, niet ver van Berlijn. Een jonge Nederlandse vrouw werkt daar bij een dominee.

Twee politiemannen spreken haar aan. Ze verwachten de Hitlergroet. Dat is een groet met je arm schuin omhoog, voor de leider van Duitsland, Adolf Hitler.

Maar de vrouw doet het niet. Later schreef ze op wat ze tegen de mannen zei. Ze vroeg of “guten Morgen” dan geen mooie groet was. Dat is Duits voor goedemorgen.

De politiemannen nemen haar mee. Ze heet Hebe Kohlbrugge. En dit is nog maar het begin van haar verhaal.

Vijf meisjes

Hebe werd geboren op 8 april 1914 in Utrecht. Ze was de jongste van vijf zussen. Haar vader was scheikundige en leraar. Het gezin had Duitse familie.

Haar overgrootvader was een beroemde dominee in Duitsland. Hij werd de Leeuw van Elberfeld genoemd. Hebe las later een paar van zijn preken. Een krant schreef dat onverzettelijk zijn in de familie zat. Dat betekent: niet toegeven als iets niet klopt. Wie haar leven kent, snapt dat wel.

Na school ging Hebe naar Engeland. Daar paste ze op bij een familie. Ze vertelde later dat het familie was van Winston Churchill, een beroemde Engelse politicus. Ze vond Winston onvriendelijk, zei ze er droog bij.

Een vlag van de muur

In 1936 ging Hebe naar Berlijn. Ze volgde er een opleiding voor kerkelijk werk. In Duitsland was Hitler de baas.

Op haar school hing een vlag met het hakenkruis, het teken van Hitler. Volgens haar eigen verhaal haalde Hebe die op een dag weg. Ze kreeg straf, en de vlag hing er snel weer.

Hebe kwam in de kerk van Martin Niemöller. Hij hoorde bij christenen die niet wilden dat Hitler de baas werd over de

kerk. Hebe ging naar zijn Bijbellessen en deelde zijn preken uit.

Daarna ging ze werken in Fehrbellin. Daar kwam die ochtend met de twee politiemannen. De Nederlandse ambassade kreeg haar vrij. Maar er was één voorwaarde. Ze mocht nooit meer in Duitsland komen.

Wat zou jij gedaan hebben, als je jong was en ver van huis?

Een pamflet en een zolder

In mei 1940 viel het Duitse leger Nederland binnen. Hebe woonde toen in Amsterdam. Ze werkte als secretaresse bij de kerk.

Al in juli 1940 hielp ze een groep op te richten van mensen die in verzet wilden. Het verzet waren mensen die stiekem tegen de Duitsers werkten.

Ze hielp ook een pamflet te verspreiden. Een pamflet is een blaadje met een boodschap. Het heette *Bijna te laat*. Het zei tegen gewone Nederlanders: je hoeft niet op elke vraag van de bezetter antwoord te geven.

In februari 1942 viel de Duitse geheime politie binnen in het kantoor waar ze werkte. Volgens haar eigen verhaal zat ze urenlang verstopt op een zolder. Ze vonden haar niet!

In de zomer van 1942 ging Hebe op een geheime reis. Ze moest berichten doorgeven aan de Nederlandse regering in Londen. Ze kozen een vrouw, omdat een vrouw minder opviel. Ze reisde door België en Frankrijk naar Zwitserland. Een groot deel heeft ze gelopen, vertelde ze later.

Daar sprak ze Karl Barth, een beroemde geleerde die over God en de Bijbel schreef. Barth gaf het Nederlandse verzet zijn zegen, schreef ze later. Het kwam erop neer dat Gods wet niet tegen hen was. Dat betekende veel voor haar.

Terug in Nederland werkte ze voor een verzetsgroep. Ze tekende op waar de Duitsers hun legerplekken hadden. Volgens haar eigen verhaal smokkelde ze ook microfilms naar Londen. Een microfilm is een piepklein filmpje met foto's van papieren.

Christine Doorman

In april 1944 zat Hebe weer in de trein. Ze had een vals persoonsbewijs bij zich, op de naam Christine Doorman. Maar het was niet in orde. Bij een controle werd ze opgepakt.

Ze had ook microfilms bij zich. Volgens haar eigen verhaal stopte ze die ongemerkt in de jas van iemand anders in de trein!

Hebe kwam in de gevangenis. Daarna ging ze naar een kamp in Nederland. In september 1944 moest ze naar Ravensbrück, een groot kamp voor vrouwen in Duitsland.

Daar moest ze zorgen voor pasgeboren baby's. Er was weinig eten, en veel baby's waren ziek. Ze zag dat sommige baby's het niet haalden. Dat vertelde ze nog toen ze honderdtwee was.

Hebe werd zelf ook heel ziek. Twee Tsjechische vrouwen in het kamp zorgden voor haar. Dankzij hen bleef ze leven.

In Ravensbrück zat ook Corrie ten Boom, over wie je in dit boek ook kunt lezen. Hebe vertelde later dat ze erbij was toen Corrie hoorde dat ze vrij zou komen.

In januari 1945 kwam Hebe zelf ook vrij. Hoe dat precies kwam, weten we niet. Langs een omweg kwam ze terug in Nederland.

Bruggen naar het oosten

Na de oorlog moest Hebe eerst beter worden. Daarna deed ze iets wat bijna niemand wilde. Ze ging in opdracht van de kerk naar Duitsland, om vrede te sluiten met de christenen daar.

Later reisde ze naar landen achter het IJzeren Gordijn. Zo noemde men de grens tussen het vrije westen en de landen

in het oosten. Daar waren de communisten de baas. Christenen hadden het er moeilijk.

Hebe stuurde meer dan tachtig Nederlandse studenten naar die landen. Eerst kwam iedere student bij haar thuis praten, in haar woonkamer in Utrecht. Ze smokkelde ook Bijbels en boeken naar haar vrienden in het oosten.

In 1989 viel de Berlijnse Muur. Hebe was toen vijfenzeventig. De vrienden die ze al die jaren had bezocht, waren vrij.

Haar boek over haar leven noemde ze *Tweemaal twee is vijf*. Het leven loopt namelijk bijna nooit zoals je het uitrekent.

Honderdtwee jaar

Hebe woonde bijna vijftig jaar samen met haar zus Hanna. In 1999 werd Hanna bij hun huis aangereden door een bestelbus, en ze overleed. In de stille avonden daarna begon Hebe haar boek te schrijven.

Ook toen ze heel oud was, bleef ze bezig. Elke ochtend liep ze over de Maliebaan in Utrecht. Op 4 mei 2016 legde ze namens het oude verzet een krans op het Domplein. “Er moet herdacht worden. Zoveel mogelijk,” zei ze.

Een week voor haar dood stuurde ze haar laatste kerstbrief. Daarop stond een zon tegen een hemel vol

sterren. Hebe Kohlbrugge overleed in december 2016, honderdtwee jaar oud.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Hebe in het verzet zat, in Ravensbrück gevangen was en na de oorlog studenten naar Oost-Europa stuurde, staat in veel bronnen. De goedemorgen tegen de politie, de vlag, de zolder en de microfilms in de jas weten we omdat ze het zelf vertelde. Waarom ze in Duitsland precies werd opgepakt, vertellen de bronnen op verschillende manieren.

Praat erover

- Hebe zei vriendelijk goedemorgen, maar gaf geen Hitlergroet. Wanneer is het goed om nee te zeggen, ook als iedereen ja zegt?
- Na de oorlog ging Hebe juist naar Duitsland, om vrede te sluiten. Waarom zou ze dat gedaan hebben?

Uit de Bijbel

En God zei: Laat er licht zijn! En er was licht. (Genesis 1:3)

Ga zelf kijken

In Utrecht is een straat naar Hebe Kohlbrugge vernoemd. Op het Domplein, waar zij haar krans legde, is elk jaar op 4 mei de Dodenherdenking.

Diet Eman: de regenjas van plastic

Zes mannen en een envelop

Het is mei 1944, en in een trein in Nederland zit een jonge vrouw van 24 jaar. In haar zak zit een vals persoonsbewijs. Een persoonsbewijs is een kaart die laat zien wie je bent. Op haar kaart staat een naam die niet echt van haar is. Onder haar kleren draagt ze een envelop. Daarin zitten verboden papieren. Er zitten gestolen bonkaarten in, en spullen om nepkaarten te maken. Die nepkaarten zijn voor piloten die boven Nederland zijn neergeschoten en zich moeten verstoppen.

Bij een controle valt iets op aan haar kaart. Er klopt een klein dingetje niet, en ze moet de trein uit.

Even later staat ze tussen zes mannen van de Gestapo. Dat was de geheime politie van de Duitsers. Als ze de envelop vinden, loopt het slecht met haar af.

Dan doet een van de mannen iets vreemds. Hij laat zijn nieuwe regenjas zien. Een regenjas van plastic! De andere mannen kijken ernaar, en in die paar seconden werkt de vrouw de envelop weg.

Zo vertelde ze het later zelf. Ze noemde het het grootste wonder uit haar hele oorlog. Ze zag er de hand van God in.

Wie was deze vrouw? Daarvoor gaan we terug naar Den Haag.

Een jongen aan tafel

Ze heette Berendina Eman, maar iedereen zei Diet. Ze werd geboren op 30 april 1920 in Den Haag. Ze was de derde van vier kinderen in een gezin dat in God geloofde. De kerk hoorde bij het gewone leven.

In 1937 kwam er een jongen bij hen wonen. Hij heette Hein Sietsma. Hij had werk gevonden in Den Haag, en de familie Eman kende hem van de kerk. Zo iemand heet een kostganger: hij woont en eet bij een ander gezin.

Diet was eerst helemaal niet blij met die kostganger. Dat schreef een tijdschrift later. Maar dat veranderde! Diet en

Hein werden verliefd en verloofden zich. Dat betekent dat ze beloofden met elkaar te trouwen.

Diet ging werken bij een bank. Daar had ze een Joodse collega die viool speelde. Hij heette Herman. Onthoud zijn naam maar, want met hem begon alles.

Oorlog

Op 10 mei 1940 viel Duitsland Nederland binnen. Na vijf dagen gaf Nederland zich over. Koningin Wilhelmina ging naar Engeland.

Diet en Hein begonnen met iets kleins. Ze luisterden naar de radio uit Engeland, de BBC, en dat was verboden. Diet typte de berichten uit, zodat anderen het nieuws ook konden lezen.

Dat was geen makkelijke keuze. Sommige christenen zeiden dat je moest doen wat de baas van het land zei. Ook als dat de Duitsers waren. Diet en Hein lazen samen de Bijbel, want ze wilden weten wat God van hen vroeg. Ze vonden dat ze trouw moesten blijven aan koningin Wilhelmina. Dat zagen ze als iets wat ze voor God moesten doen.

Joodse mensen kregen het steeds moeilijker en moesten een gele ster dragen. In 1942 werden ze weggevoerd naar kampen. Ook Herman kreeg een oproep: hij moest zich melden.

Diet en Hein zochten voor Herman een plek bij boeren buiten de stad. Daar kon hij onderduiken. Onderduiken is stiekem wonen op een plek waar de Duitsers je niet vinden. Daarna kwamen zijn zus, zijn verloofde en haar moeder. En toen nog veel meer mensen. Binnen twee weken zochten ze onderdak voor zestig mensen.

Diet en Hein stelden hun bruiloft uit.

Hein en zijn broer Henk begonnen met vrienden een verzetsgroep. Die noemden ze naar Hein: Groep HEIN. De letters betekenden Helpt Elkander In Nood. Elkander is een oud woord voor elkaar.

De groep zocht schuilplekken, regelde bonnen voor eten en maakte nepkaarten. Ze hielpen ook neergeschoten piloten. Diet was koerierster. Een koerierster brengt dingen rond. Als vrouw viel ze minder op dan een man. Ze ging met de fiets en met de trein. Soms verstopte ze de papieren in het stuur van haar fiets, vertelde ze later.

Wat zou jij doen als een vriend van jou in gevaar was?

Diet zei later dat ze de Joden moesten helpen. Een andere keuze was er voor haar niet. Ze vond het niets bijzonders.

Willie Laarman

Het werk was gevaarlijk, en in 1943 kwam de Gestapo bij het huis van Diets ouders. Ze zochten Diet. Haar jongere

broer Albert belde haar op dat ze niet naar huis moest komen.

Diet dook zelf onder. Ze kreeg een nieuwe naam: Willie Laarman. Die naam was een knipoog, want Willie leek op Wilhelmina, de koningin.

Ze werkte eerst als dienstmeisje in een gezin. Later ging ze naar een boerderij met koeien. Daar woonden Aalt en Alie Lozeman. Zij verborgen zelf ook Joodse mensen.

Diet vond liegen eigenlijk niet goed. Mocht ze als christen wel een valse naam gebruiken? Daar worstelde ze mee. Jaren later zei ze dat ze zoveel verschillende namen had gehad.

Een tekst in de muur

Eind april 1944 werd Hein opgepakt. Kort daarna zat Diet in de trein. Toen kwam het moment met de regenjas.

Ze moest naar de gevangenis in Scheveningen. Daar bleef ze zeggen dat ze Willie Laarman was, een gewoon dienstmeisje.

In haar cel deed ze iets wat ze nooit vergat. Met een haarspeld kraste ze een tekst uit de Bijbel in de muur. Het was een belofte van Jezus: Ik ben met u al de dagen.

Daarna ging ze naar kamp Vught. Daar ontmoette ze Corrie en Betsie ten Boom. Over hen gaat ook een verhaal in dit boek.

In Vught moest Diet de kleren wassen van mannen die waren doodgeschoten. Dat was zo erg dat ze instortte. Drie dagen kon ze zich niet bewegen, vertelde ze later. Ze was ook eerlijk over haar geloof in die tijd. Ze was boos op God en vroeg Hem hoe Hij dit allemaal kon laten gebeuren. In het verhoor bleef ze erbij dat ze Willie was. En dat werkte: ze werd vrijgelaten! Meteen ging ze weer verder met het verzetswerk.

Een briefje uit de trein

Op een dag kreeg Diet een briefje van Hein. Hij had het met potlood geschreven en uit een trein gegooid, op weg naar een kamp. Iemand die Diets vader kende, raapte het op.

Hein schreef dat ze nooit spijt zouden krijgen van hun keuze. Ook niet als ze elkaar op aarde niet meer zouden zien. En hij schreef dat hij het meest van haar hield.

Op 21 januari 1945 stierf Hein in kamp Dachau, in Duitsland. Hij was erg ziek geworden en was pas 25 jaar.

Vertel het je kinderen

Na de oorlog werd Diet verpleegster en ging ze werken in Zuid-Amerika. Daar trouwde ze en kreeg ze twee kinderen. Later woonde ze in de stad Grand Rapids, in Amerika.

Meer dan dertig jaar vertelde ze bijna niemand over de oorlog.

Toen zong haar kerk op een zondag een lied: Tell Your Children. Dat is Engels voor: vertel het je kinderen. Diet besloot dat haar kinderen haar verhaal moesten kennen. Er kwam een boek. Ze gaf de schrijver een doos die vijftig jaar dicht was geweest. Daarin zaten de brieven van Hein.

In 2015 kwam koning Willem-Alexander naar Grand Rapids. Diet was toen 95. De koning noemde haar een van de nationale helden van Nederland.

Diet stierf op 3 september 2019. Ze werd 99 jaar. Haar brieven en papieren liggen nu in acht dozen in een bibliotheek in Grand Rapids. Er zitten ook foto's bij van een jong stel uit Den Haag. Hij werd 25. Zij vertelde hun verhaal tot het eind.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Diet en Hein met Groep HEIN onderduikers en piloten hielpen, dat ze allebei in 1944 werden opgepakt en dat Hein in Dachau stierf, staat in veel bronnen. Het

verhaal van de regenjas, de tekst in de muur, de drie dagen in Vught en het briefje uit de trein weten we omdat Diet het zelf vertelde. Op welke dag ze werd opgepakt en hoelang ze vastzat, zeggen de bronnen verschillend.

Praat erover

- Diet en Hein stelden hun bruiloft uit om anderen te helpen. Wat vind jij daarvan?
- Diet was in het kamp boos op God en zei dat ook tegen Hem. Mag je dat, denk je?

Uit de Bijbel

En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. (Mattheüs 28:20)

Anne van der Bijl: de smokkelaar met de blauwe Kever

Een auto vol Bijbels

Het is 1957. Een blauwe Volkswagen Kever rijdt naar de grens van Joegoslavië. Dat was toen een land in het oosten van Europa, met een communistische regering. Die wilde niet dat mensen in God geloofden.

In de auto zit een man uit Noord-Holland, en tussen zijn bagage liggen Bijbels verstopt. Aan de grens werden zulke boeken vaak afgepakt.

Bij de grens bidt de man een kort gebed. Hij vraagt God of de grenswachten niet willen zien wat God niet wil dat ze

zien. Later werd één zin uit dat gebed beroemd: Maak nu, bid ik, ziende ogen blind.

Weet je wat zo grappig is? Toen Jezus op aarde was, maakte Hij blinden weer ziend. Deze man vroeg Hem nu het omgekeerde!

En hij kwam erdoor. Wie was die man? In de hele wereld noemden ze hem later Brother Andrew, broeder Andrew. Maar in zijn dorp heette hij gewoon Anne van der Bijl, de zoon van de smid.

De zoon van de smid

Anne werd geboren op 11 mei 1928 in Sint Pancras, een dorp vlak bij Alkmaar. Hij was de vierde van zes kinderen, en zijn vader was smid. Een smid maakt dingen van ijzer, met vuur en een hamer. Zijn vader kon slecht horen en zijn moeder had een zwak hart. Het gezin was arm.

Anne had een oudere broer, Bas. Bas kon niet praten, maar op het orgel in de huiskamer speelde hij zonder één fout. Mensen bleven op straat staan om te luisteren, vertelde Anne later.

Anne zelf was geen brave jongen. Hij haalde streken uit bij de burens, en hij droomde ervan om spion te worden. Dat vertelde hij zelf in zijn boek.

Een kogel en een Bijbel

In 1940 begon de oorlog in Nederland, toen Anne twaalf was. In de hongerwinter van 1944 was er bijna geen eten. Zijn gezin at toen tulpenbollen.

Na de oorlog ging Anne in het leger. Hij werd naar Nederlands-Indië gestuurd, zoals Indonesië toen heette. Nederland vocht daar tegen mensen die hun land vrij wilden maken. Er gebeurden daar vreselijke dingen. Annes groep soldaten doodde de mensen van een dorp. Anne heeft dat later zelf eerlijk verteld. Jaren later ging hij terug naar Indonesië. Daar zei hij sorry voor wat het Nederlandse leger had gedaan.

In 1949 raakte Anne gewond. Een kogel verbrijzelde zijn enkel. Hij moest terug naar Nederland.

In het ziekenhuis lag hij lang in bed. Zijn moeder had hem een Bijbel meegegeven die hij nooit had gelezen. Nu begon hij te lezen.

Begin 1950 lag hij thuis in bed. Het was een stormachtige nacht in januari en natte sneeuw sloeg tegen het huis. Toen bad hij een kort gebed. Het was ongeveer zo: Heer, als U mij de weg wijst, zal ik U volgen.

Meer niet, geen groot plan. Alleen een jongeman met een kapotte enkel die God wilde volgen. Zo vertelde hij het later zelf.

Anne ging werken in een chocoladefabriek in Alkmaar. Daar zag hij Corry weer, een meisje dat hij al eens had ontmoet. Later zouden ze trouwen.

Anne wilde leren hoe hij over God kon vertellen. Daarom ging hij in 1953 naar een school in Glasgow, in Schotland, waar hij ook Engels leerde.

Geld had hij niet. Hij maakte een afspraak met God, vertelde hij later. Als hij ook maar één dag te laat was met het schoolgeld, ging hij terug naar de fabriek. Maar het geld kwam elke keer op tijd, vaak uit een hoek die hij niet verwachtte.

Op school hing een wereldkaart. Anne zag hoeveel landen communistisch waren. Daar kwam nooit iemand de christenen bezoeken. Dat viel hem op.

Warschau

In 1955 ging Anne naar Warschau, in Polen. Daar was een groot feest voor communistische jongeren uit de hele wereld. Anne had een koffer bij zich vol christelijke boekjes. Hij deed niet mee met het gewone programma, maar zocht kerken op. Een man met een christelijke boekwinkel vertelde hem iets ergs. In de Sovjet-Unie waren bijna geen Bijbels meer te krijgen.

Op zijn laatste ochtend las Anne een stuk uit de Bijbel. Het was een vers uit Openbaring, en het voelde voor hem als een opdracht. Hij moest de christenen helpen die achter het IJzeren Gordijn woonden. Het IJzeren Gordijn was een soort grens dwars door Europa. Aan de ene kant lagen de communistische landen, en wie daar woonde, kon niet zomaar weg.

Kort daarna begon Anne een klein werk in Nederland. Later kreeg het de naam Open Doors. Dat is Engels voor open deuren.

Zeven handen

Toen kwam die reis met de blauwe Kever. De auto had hij gekregen van mensen die zijn familie al lang hielpen. Later werd die blauwe Kever het bekendste teken van Open Doors.

In Joegoslavië preekte Anne in zeven weken meer dan tachtig keer. In een kerk in de stad Belgrado vroeg hij iets. Wie heeft er een eigen Bijbel? Zeven mensen staken hun hand op. Zeven, in een hele kerk!

Vanaf dat moment wilde hij Bijbels brengen. Zoveel als hij kon.

Hoe zou jij je voelen als je geen eigen Bijbel mocht hebben?

In 1958 trouwden Anne en Corry. Ze kregen vijf kinderen en woonden in Sint Pancras. Anne was vaak weg, soms lang. Na een reis zat de blauwe Kever helemaal onder de modder.

Een boek en een strand

In 1967 kwam er een boek uit over zijn reizen: God's Smuggler. Dat betekent Gods smokkelaar. Het werd wereldberoemd: er zijn meer dan tien miljoen boeken van verkocht! Maar nu wist iedereen wie hij was. Daardoor werd het reizen moeilijker. Andere mensen van Open Doors gingen verder.

In juni 1981 gebeurde er iets groots. Anne had het mee bedacht. Een boot trok een groot drijvend platform naar een strand in China. Daarop lagen een miljoen Bijbels, in dozen die konden drijven. Op het strand stonden heel veel Chinese christenen te wachten. Ze liepen het water in. Hand voor hand gingen de dozen naar het strand. Na ruim twee uur was alles gelost.

Op het eind van zijn leven woonde Anne in Harderwijk, waar hij stierf op 27 september 2022. Hij was 94 jaar. Open Doors werkt nu in meer dan zestig landen. En het begon met een koffer vol boekjes en een blauwe auto.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Anne in Sint Pancras werd geboren, soldaat was in Indië, in 1957 met een Kever vol Bijbels naar Joegoslavië reed en Open Doors begon, staat in veel bronnen. Ook de nacht met een miljoen Bijbels in China is zeker. Zijn gebed in de januarinacht, het schoolgeld, de grenswachten en de zeven handen in Belgrado weten we alleen omdat hij het zelf vertelde. Er was bijna nooit iemand anders bij.

Praat erover

- Anne bad: als U mij de weg wijst, zal ik U volgen. Wat betekent dat voor jou?
- In een hele kerk hadden maar zeven mensen een Bijbel. Hoeveel Bijbels zijn er bij jou thuis?

Uit de Bijbel

Wees waakzaam en versterk het overige dat dreigt te sterven. (Openbaring 3:2)

Jan Zijlstra: kan God ook een slager gebruiken?

Een stem in het gebed

Het is 24 november 1957. Jan Zijlstra is negentien jaar. Hij is aan het bidden.

Dan hoort hij iets. Later vertelde hij dat de Heer tegen hem zei: “Ik roep je om voor Mij te werken.”

Jan had een vak, en er wachtte een winkel op hem.

Iedereen in zijn dorp kende hem. Toch wist hij vanaf dat moment waar zijn leven heen ging.

Hoe kwam een jongen uit een slagerij op dat punt?

Daarvoor gaan we terug naar het begin.

Boven de slagerij

Jan werd geboren op 20 september 1938 in Hillegom. Dat is een dorp tussen de bloembollenvelden. Hij werd geboren in het huis boven de slagerij van zijn ouders, aan de Meerstraat.

Jan was het vierde kind. Daarna kwamen er nog zes bij, dus werden het er tien!

Jan ging naar de Julianaschool en voetbalde bij de club SIZO. En hij hielp in de winkel van zijn vader. Een slager verkoopt vlees, en er is altijd werk te doen.

Als kind werd Jan heel ziek van difterie. Dat is een ziekte waar in die tijd kinderen aan stierven. Jan werd beter, en later vertelde hij dat hij daarin de hand van God zag.

Op weg naar de hemel?

Op 25 mei 1956 was Jan zeventien. Iemand stelde hem een vraag: was hij eigenlijk op weg naar de hemel?

Jan wist het antwoord niet, en die vraag liet hem niet meer los. Die dag gaf hij zijn leven aan Jezus. Zo vertelde hij het zelf. Hij vertelde er ook bij dat hij dezelfde avond stopte met roken.

Dat jaar werd hij gedoopt. Samen met hem werd een meisje gedoopt dat Herma van der Laan heette. Later werd zij zijn vrouw.

In Hillegom vertellen mensen nog een mooi verhaal over Jan. Hij las in de Bijbel dat Jezus vissers riep om Hem te volgen. Hij las ook over herders. En toen vroeg Jan zich af: kan God ook een slager gebruiken?

Wat denk jij? Kan God iemand gebruiken met jouw hobby of jouw vak?

Jan nam de slagerij van zijn vader niet over. Na die stem in het gebed ging hij met Herma op pad. Hij werd evangelist. Een evangelist is iemand die rondreist om over Jezus te vertellen.

Bidden voor zieken

Jan sloot zich aan bij de kerk van Johan Maasbach. Maasbach was een van de eerste predikers in Nederland die hardop voor zieken bad. Jan werkte meer dan dertig jaar met hem samen.

Op 15 mei 1961 trouwden Jan en Herma, en ze kregen drie kinderen.

In 1967 werd Jan voorganger van een kerk in Leiden. Een voorganger leidt de kerkdiensten in een gemeente. Zijn kerk heette de Bethlehemskerk.

In die tijd was de pinksterkerk in Nederland nog klein, en veel mensen lachten erom. Wie in een zaaltje voor zieken

bad, kreeg spot over zich heen. Jan deed het toch, jaar na jaar.

Opnieuw beginnen

In 1992 ging het mis tussen Jan en Johan Maasbach. Na ruim dertig jaar stopte hun samenwerking. Wat er precies gezegd werd, weten we niet goed. Voor allebei was het pijnlijk.

Jan en Herma begonnen opnieuw. Ze startten een nieuwe kerk in Leiderdorp: De Levensstroom. De eerste diensten waren in een hal op een bedrijventerrein. Er was geen kerktoren en geen orgel, maar er kwamen er mensen die ziek waren.

De kerk groeide en groeide. In 2006 kwam er een nieuw gebouw met ongeveer vijftienhonderd stoelen. Dat zijn een heleboel stoelen!

Jan reisde ook naar andere landen. In 1993 ging hij naar Suriname. Hij vertelde dat hij van binnen had gehoord: “Ga naar Suriname.” Zo werkte het vaak bij hem. Hij hoorde een korte opdracht, en dan ging hij gewoon.

Een vrouw staat op

In maart 2007 zat er een vrouw uit Bleskensgraaf in een dienst van Jan. Ze was al bijna achttien jaar ziek. Haar hele lichaam deed pijn, en ze kon heel veel niet meer.

Jan bad voor de zieken, en tijdens dat gebed stond de vrouw op.

Haar eigen huisarts zag dat ze vanaf dat moment beter werd. Later deed een groot ziekenhuis in Rotterdam onderzoek, maar de artsen vonden niets meer. Tien jaar later vertelde ze in de krant dat ze nog steeds beter was.

Was het een wonder? Een dokter kan zien dat iemand beter wordt. Waarom het gebeurde, kan geen apparaat meten. Voor de vrouw was het antwoord duidelijk, en voor Jan ook.

Maar niet iedereen werd beter. Een tv-programma liet ook mensen zien bij wie de ziekte bleef, of terugkwam. Daar waren veel vragen over, ook onder christenen. Jan wilde zelf geen eer. Als mensen hem bedankten, wees hij naar God.

Ruzie en vrede

Toen Jan ouder werd, gaf hij zijn kerk door aan een jongere voorganger. Dat ging niet goed. Jan wilde meer ruimte voor de diensten voor zieken, en de kerk viel in tweeën. Daarna kwam er ook ruzie met het bestuur van de kerk. Zelfs een

rechter moest een uitspraak doen. Jan verloor het kerkgebouw dat hij had helpen bouwen.

Hij was toen vijfenzeventig. Veel mensen zouden dan stoppen, maar Jan niet. Met Herma begon hij een nieuwe stichting: Wings of Healing. De eerste dienst was in een partycentrum, en er kwamen ongeveer tweehonderdvijftig mensen.

En dan komt het mooiste stuk. In 2020 zochten Jan en de jongere voorganger elkaar weer op. Ze legden de ruzie bij. Daarna mocht Jan preken in de kerk van zijn vroegere opvolger. Allebei zeiden ze dat ze er heel blij mee waren.

Ken jij dat? Dat je ruzie hebt, en dat het goedmaken eigenlijk best moeilijk is?

In mei 2021 waren Jan en Herma zestig jaar getrouwd. In september van dat jaar werd Jan ziek van corona. Hij moest naar het ziekenhuis, en op 9 september 2021 overleed hij. Hij was toen tweeëntachtig jaar oud.

Vierenzestig jaar lang had hij over Jezus verteld. De jongen uit de slagerij had zijn winkel laten liggen en was gegaan. Zijn stichting Wings of Healing gaat nog steeds door.

Echt gebeurd?

Ja. Dat Jan Zijlstra in Hillegom werd geboren, in 1956 christen werd en tientallen jaren als evangelist voor zieken

bad, staat in veel kranten. Ook het herstel van de vrouw uit Bleskensgraaf en het goedmaken van de ruzie in 2020 zijn zeker. De stem in het gebed, de difterie en de opdracht “Ga naar Suriname” weten we alleen omdat Jan het zelf vertelde. Het verhaal over de slager die vissers en herders zag, is een verhaal dat in Hillegom rondgaat. Of het herstel een wonder van God was, kan geen dokter bewijzen; dat is een vraag van geloof.

Praat erover

- Jan liet zijn winkel liggen om voor God te werken. Wat zou jij moeilijk vinden om los te laten?
- Aan het eind van zijn leven maakte Jan een oude ruzie goed. Waarom is goedmaken soms zo moeilijk?

Uit de Bijbel

De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is er voor ons genezing gekomen. (Jesaja 53:5)